

KRISTIN
HARMEL

A woman with her hair in a bun, wearing a white short-sleeved blouse with small dark polka dots and a teal skirt, stands with her back to the camera in a field of tall, dry grass. She is holding a bright red book in front of her. The background is a soft, hazy landscape under a pale sky.

KNIHA
ZTRACENÝCH
JMEN

motto

Kniha ztracených jmen

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.motto.cz
www.albatrosmedia.cz

motto

Kristin Harmel

Kniha ztracených jmen – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2022

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA

motto

KNIHA
ZTRACENÝCH
JMEN

KRISTIN
HARMEL

Praha 2022

Přeložila Irmgard Kolinská

The Book of Lost Names

Copyright © 2020 by Kristin Harmel Lietz

All rights reserved

Translation © Irmgard Kolinská, 2022

Cover photography © Magdalena Żyźniewska / Trevillion Images

ISBN tištěné verze 978-80-267-2213-7

ISBN e-knihy 978-80-267-2217-5 (1. zveřejnění, 2022) (epub)

ISBN e-knihy 978-80-267-2218-2 (1. zveřejnění, 2022) (mobi)

ISBN e-knihy 978-80-267-2216-8 (1. zveřejnění, 2022) (ePDF)

*Mým sestrám ze Swan Valley –
Wendy, Allison, Alyson, Emily a Lindě –,
které věří tak upřímně, jak to dovedou pouze spisovatelé
a čtenáři, že knihy mají dar utvářet osudy.*

*A všem knihovníkům a knihkupcům,
ať jsou kdekoli, díky nimž se knihy dostávají do rukou lidí,
kteří je nejvíce potřebují.*

1

KVĚTEN 2005

Je sobotní ráno a jsem v polovině směny ve winterparkské veřejné knihovně, když ji spatřím. Knihu, na niž mi poprvé padl zrak před více než šesti desítkami let.

Knihu, o níž jsem se domnívala, že se navždy ztratila.

Knihu, jež pro mě znamenala vše.

Zírá na mě z novin *New York Times*, které někdo nechal otevřené na pultu mezi vrácenými knihami. Celý svět ztichne, když po novinách sáhnu rukou, která se mi třese právě tak, jako když jsem v ní tu knihu držela naposledy. „To není možné,“ šeptám.

Můj pohled je upřený na obrázek muže s řídkými sněhobílými vlasy a vypoulenýma očima schovanými za tlustými skly brýlí.

„Šedesát let po konci druhé světové války si německý knihovník předsevzal, že vrátí uloupené knihy jejich právoplat-

ným majitelům,“ zní perex a mně se chce zakřičet na muže na obrázku, že to já jsem právoplatný majitel knihy, kterou drží v ruce, knihy ve vybledlé kožené vazbě s ohnutým pravým dolním rohem a s titulem *Epîtres et Evangiles* na zlaceném hřbetu. Patří mně – a také Rémymu, muži, jenž zemřel před dávnou dobou a na nějž jsem si po válce zakázala myslet.

Přesto jsem na něj myslela celý tento týden. Zítřka, osmého května, bude celý svět slavit šedesáté výročí Dne vítězství v Evropě. Když všichni ti mladí reportéři vážným hlasem hovoří o válce, jako kdyby ji mohli chápat, nedokážu se ubránit myšlenkám na Rémyho, nevzpomínat na dobu, kterou jsme tehdy spolu strávili, nepřipomenout si lidi, které jsme zachránili, ani to, jak to všechno skončilo. Přestože mi můj syn říká, jaké mám štěstí, že mám ve svém věku tak dobrou paměť, je i tohle, jako tolik jiných věcí, dvojnásobné.

Většinou si nepřeji nic jiného než zapomenout.

Zaháním nechtěné myšlenky na Rémyho a obracím pozornost zpět ke článku v novinách. Muž na fotografii je Otto Kühn, knihovník Ústřední zemské knihovny v Berlíně, který svým životním posláním učinil navrácení knih ukořistěných nacisty. Jen v jeho knihovně je pravděpodobně takových knih víc než milion, ale ta, kterou na fotografii drží v ruce – moje kniha –, je, jak sám říká, tou, která může za jeho bezesné noci.

„Tento sakrální text,“ říká Kühn reportérovi, „představuje jednu ze spousty záhad, jež jsou ukryty na našich policích. Kniha byla vydána v Paříži v roce 1732 a je velmi vzácná, ale to ji ještě nečiní výjimečnou. Je jedinečná proto, že v ní nacházíme neobvyklou hádanku, jakýsi kód. Komu patřila? Co znamená onen kód? Jak to, že se jí za války zmocnili Němci? To jsou otázky, které mě neustále pronásledují.“

Cítím v očích slzy, které tam nemají co dělat. Setru si je a zlobím se na sebe, že po všech těch letech ještě dokážu

podlehnout emocím. „Musí být příjemné,“ říkám tiše Kühnově podobizně, „když člověka místo přízraků pronásledují otázky.“

„Ehm, paní Abramsová? Vy si s těmi novinami povídáte?“

Hlas Jenny Fishové, asistentky ředitele knihovny, mě vytrhne z mlhy vzpomínek. Patří k lidem, kteří si neustále na něco stěžují – a patrně má potěšení z toho, že mi při každé příležitosti naznačuje, že bych ve svých šestaosmdesáti letech už mohla myslet na důchod. Neustále mě podezíravě pozoruje, jako by prostě nedokázala pochopit, že ve svém věku chci pořád ještě pracovat.

Nechápe, co to znamená milovat knihy tak vášnivě, že by bez nich člověk zemřel, že by jednoduše přestal dýchat, přestal existovat. Vlastně mi nejde na rozum, proč se vůbec stala knihovnicí.

„Ano, Jenny,“ odpovídám a ani nezvednu oči.

„No dobře, ale asi byste to neměla dělat před návštěvníky knihovny.“ Říká to bez náznaku ironie. „Mohli by si myslet, že jste senilní.“ Nemá vůbec smysl pro humor.

„Děkuji vám, Jenny. Vaše rady jsou vždy tak užitečné.“

Jenny vážně příkyvuje. Zřejmě je mimo její chápání, že člověk jako já – malá, bělovlasá babička – je schopen sarkasmu.

Ale dneska na ni nemám myšlenky. Jediné, nač dokážu myslet, je ta kniha. Kniha, v níž se skrývá tolik tajemství. Kniha, kterou mi sebrali dřív, než jsem se mohla dozvědět, zda je v ní obsažena jediná odpověď, kterou tak zoufale potřebuji.

A najednou, jen na vzdálenost jednoho zaoceánského letu, je tu člověk, který má klíč, jímž může všechno otevřít.

„Měla bych?“ šeptám postavě na fotografii. Sama si na otázku odpovím dřív, než se vloudí pochybnosti. „Musím. Dlužím to dětem.“

„Paní Abramsová?“ Znovu se ozývá Jenny a oslovuje mě příjmením, ačkoliv jsem jí už stokrát žádala, aby mi říkala

křestním jménem jako ostatním, mladším knihovnicím. Ale pro ni jsem, bohužel, jen stará paní. Jako by ubíhající dekády člověka postupně vymazávaly z povrchu zemského.

„Ano, Jenny?“ Až teď k ní vzhlednu.

„Nepotřebujete jít domů?“ Mám podezření, že to říká s nadějí, že odmítnu. Trochu se uculuje s vědomím, že mi dala najevo svou nadřazenost. „Třeba si trochu oddechnout?“ A tak se jí s velkým potěšením podívám do očí, usměju se a říkám: „Ano, Jenny, moc vám děkuji, myslím, že přesně tohle potřebuji.“

Popadnu noviny a odcházím.

Sotva přijdu domů – bydlím v útulném bungalovu jen pět minut chůze od knihovny – otevřu počítač.

Ano, mám počítač. A ano, umím ho používat. Můj syn Ben má ve zvyku v mé přítomnosti moderní termíny vyslovovat pomalu – *in-ter-net* a *e-mail* – jako kdyby celý koncept technologií byl pro mě moc náročný. Asi mu to nemůžu mít za zlé. Když se Ben narodil, bylo osm let po válce a já jsem Francii – a člověka, jímž jsem byla – už tehdy dávno nechala daleko za sebou. Ben mě znal jenom jako knihovnici a hospodyni, která občas zadrhává v angličtině.

Někdy v průběhu času si osvojil mylnou představu, že jsem nekomplikovaná žena. Co by asi říkal, kdyby znal pravdu?

Je to moje chyba, že jsem mu nikdy nic neřekla, že jsem nenapravila jeho mylné představy. Ale když člověk začne být v pohodě, schovaný ve své ochranné ulitě, je těžké postavit se a říct: „Lidi, tohle jsem ve skutečnosti já.“

Možná, že jsem také měla strach, že by mě Benův otec, můj manžel Louis, opustil, kdyby věděl, že jsem ve skutečnosti úplně jiný člověk. Stejně mě opustil – rakovina slinivky před deseti lety – a přestože mi chyběl, uvědomila jsem si zároveň, že bych se bez něj obešla už dřív.

Jdu na webové stránky Deltu – možná ze zvyku, protože Louis často létal služebně a byl registrován ve věrnostním programu. Letenky jsou nehorázně drahé, ale mám dostatečné úspory. Je skoro poledne a jeden let startuje za tři hodiny, další ve 21.35. Ihned kliknu a zamlouvám si ten druhý. Je v tom něco poetického, že dorazím do Berlína na den přesně šedesát let poté, co Němci Spojencům podepsali bezpodmínečnou kapitulaci.

Zachvěju se, a nevím, zda je to strachem či vzrušením.

Měla bych si zabalit, ale předtím ještě musím zavolat Benovi. Nepochopí to, ale možná že je konečně načase, aby zjistil, že jeho matka není tou osobou, za kterou ji má.

2

ČERVENEC 1942

Šedá obloha nad knihovnou Sorbonny v pařížském pátém okrsku hrozila deštěm, vzduch byl těžký a dusný. Eva Traubeová stála u hlavního vchodu a proklínala všudypřítomnou vlhkost. Aniž se musela dívat do zrcátka, věděla, že její tmavé po ramena dlouhé vlasy už zdvojnásobily svůj objem a ona tím pádem vypadá jako houba. Ne že by na tom záleželo. Jediné, čeho si každý všimne, je šesticípá žlutá hvězda, kterou má našitou na svetru. Ta hvězda vymazala všechno ostatní, co na ní bylo důležité – její osobnost coby dcery, přítelkyně a také doktoranky v oboru anglická literatura.

Pro mnohé lidi v Paříži nyní nebyla ničím než Židovkou.

Najednou se otrásla chladem. Obloha vypadala hrozivě, jako by tušila něco, co Eva neví. Stíny, které vrhala narůstající mračna, jí připadaly jako fyzické ztělesnění temnoty dopadající na celé město.

Courage, řekl by její otec francouzštinou, v níž byl dosud znát polský přízvuk. *Hlavu vzhůru. Němci nám mohou ublížit, jediné když jim to dovolíme.*

Ale jeho optimismus byl nerealistický. Němci tu vládli naprosto všemu a mohli pronásledovat francouzské Židy kdykoliv se jim zamane, ať už se Eva a její rodiče podvolí, nebo ne.

Znovu se podívala na oblohu a uvažovala. Měla v úmyslu jít domů pěšky, aby se vyhnula metru a novým nařízením – Židé měli dovoleno cestovat pouze v dusných, vydýchaných vagonech na konci vlaku –, ale kdyby se spustil déšť, byla by na tom v podzemí lépe.

„*Ah, mon petit rat de bibliothèque.*“ Hluboký hlas těsně za jejími zády ji vytrhl z přemýšlení. Ještě než se otočila, věděla, kdo to je, protože znala jen jednoho člověka, který by pro ni použil oslovení „moje malá knihomolka“.

„*Bonjour, Joseph,*“ řekla rezervovaně. Cítila, jak jí tvářemi stoupá horko, a byla v rozpacích z toho, jak ji ten muž přitahuje. Joseph Pelletier byl jediný další student anglické literatury, který nosil židovskou hvězdu – ačkoliv na rozdíl od ní byl jen poloviční Žid a navíc nevěřící. Byl vysoký a ramenatý, měl husté tmavé vlasy a světle modré oči. Vypadal jako filmová hvězda, což bylo mínění sdílené mnoha dalšími dívkami – dokonce i katoličkami, jejichž rodiče by svým dcerám nikdy nedovolili přijímat dvoření od Žida. Joseph se ovšem nezdál být typem, který by se komukoliv dvořil. Spíš by dívku sváděl někde v temném koutku knihovny.

„Vypadáš hrozně zamyšleně,“ usmál se na Evu a pozdravil ji políbením na obě tváře. Jejich matky se znaly ještě dřív, než se oba narodili, a s Josephem se stále cítila stejně, jako když se s ním vídala jako dítě, i když teď jí už bylo třiadvacet a jemu o tři roky víc.

„Jen se dívám, jestli bude pršet,“ odpověděla a poodstoupila od něj, aby si nevšiml, že se při jeho doteku začervenala.

„Evo.“ Tón jeho hlasu způsobil, že se jí málem zastavilo srdce. Když se znovu odvážíla na něj pohlédnout, všimla si znepokojení v jeho očích. „Všude jsem tě hledal.“

„Kvůli čemu?“ Na zlomek vteřiny doufala, že řekne *abych tě pozval na večeři*. Ale to by byl naprostý nesmysl. Kam by vůbec šli? Pro lidi se žlutou hvězdou bylo všude zavřeno.

Naklonil se k ní blíž. „Kvůli tomu, abych tě varoval. Říká se, že se něco chystá. Nějaká masivní razie, a to ještě do konce týdne.“ Cítila jeho dech na uchu. „Mají na seznamu skoro dvacet tisíc Židů narozených mimo Francii.“

„Dvacet tisíc? To není možné.“

„Že to není možné? Ale ano, je. Moji přátelé mají velmi spolehlivé zdroje.“

„Tvoji přátelé?“ Jejich pohledy se setkaly. Eva už samozřejmě slyšela o odbojové činnosti, o lidech, kteří se pokoušejí sabotovat řádění nacistů tady v Paříži. Má na mysli tohle? Kdo jiný by o něčem takovém věděl? „Jak si můžeš být jistý, že je to pravda?“

„Jak si můžeš být jistá, že to pravda není? Myslím, že ty a tvoji rodiče byste se pro jistotu měli na pár dnů někam skrýt.“

„Skrýt se?“ Její otec byl opravář psacích strojů a matka švadlena. Stěží vydělávali dost na nájem za byt, natož na zaplacení nějakého úkrytu. „Že bychom se uchýlili například do Ritzu?“

„Já nežertuju, Evo.“

„Nenávidím Němce stejně jako ty, Josepho, ale dvacet tisíc lidí? Ne, tomu nevěřím.“

„Hlavně buď opatrná.“ V tom okamžiku se otevřela obloha a Joseph v ulici lemované fontánami zmizel v moři otevřených deštníků, jako by ho smetl déšť.

Eva tiše zaklela. Chodník, do nějž bušily kapky deště, byl v přítmí pozdního odpoledne jako politý olejem a než doběhla od schodů knihovny do *Rue des Écoles*, byla promočená na kůži. Zkusila si přetáhnout svetr přes hlavu, aby se chránila před nej-

větším přívalem, ale když to udělala, byla žlutá hvězda velká jako dlaň rázem ještě nápadnější.

„Špinavá Židovka,“ zamumlal nějaký muž s obličejem skrytým za deštníkem, když ji míjel.

Ne, dnes nepojede metrem. Zhluboka se nadechla a rozběhla se směrem k řece k vysoko se tyčícím věžím Notre-Dame a k domovu.

„Jak bylo v knihovně?“ Evin otec seděl v čele jejich malého stolu, zatímco její matka, vlasy zakryté vybledlým šátkem a zavalitou postavu zahalenou v obnošených bavlněných šatech, nalávala polévku nejdřív do otcova a pak do Evina talíře. Všechny je zastihl venku déšť a jejich svetry se teď sušily u otevřeného okna, kde visely vyrovnané v řadě. Žluté hvězdy na nich vypadaly, jako by je nenápadně pozorovaly.

„Šlo to.“ Eva počkala, než si matka sedne, a až pak ochutnala sousto nevábneho jídla.

„Nevím, proč pořád trváš na tom, že tam chceš ještě chodit,“ poznamenala matka. Odmlčela se, ochutnala lžící polévky a pokrčila nos. „Stejně ti nikdy nedovolí získat titul.“

„To se změní, *mamusia*. Víím, že se to změní.“

„Ta tvoje generace se svým optimismem,“ povzdechla si Evina matka.

„Eva má pravdu, Faigo. Němci tahle nařízení nebudou schopni udržet donekonečna. Nedávají žádný smysl.“ Evin otec se usmál, ale všichni věděli, že jeho úsměv je předstíraný.

„Díky, *tatus*.“ Eva a její rodiče se dosud oslovovali polskými zdobnělinami, přestože se Eva narodila v Paříži a ještě nikdy se nepodívala do rodného kraje rodičů. „A jak ti dneska šla práce?“

Otec hleděl do polévky. „Monsieur Goujon neví, jak dlouho mě ještě bude schopen platit. Možná, že budeme muset...“

Krátce pohlédl na ženu a pak na Evu. „Je možné, že budeme muset odejít z Paříže. Kdybych ztratil zaměstnání, nevím, jak bychom se tady uživilí.“

Eva věděla, že ten okamžik jednou nastane, ale přesto ho pocítila jako ránu pěstí. Věděla, že kdyby opustili Paříž, nikdy už by se nevrátila na Sorbonnu, aby získala diplom z anglických studií, kvůli němuž se tolik nadřela.

Otcovo zaměstnání už bylo dlouhou dobu v ohrožení, protože Němci začali Francii systematicky zbavovat Židů. Prozatím ho chránila jeho pověst nejlepšího opraváře psacích a rozmnožovacích strojů v Paříži, ale už nesměl pracovat na žádném státním úřadě. Monsieur Goujon, jeho bývalý šéf, s ním soucítil a platil mu za práci načerno, kterou povětšinou dělal doma. Právě teď bylo v obývacím pokoji seřazeno jedenáct psacích strojů v různých stadiích rozpracovanosti, což pro otce značilo práci na celou noc.

Eva se zhluboka nadechla a snažila se ze sebe vydolovat jiskru naděje. „Třeba by pro nás bylo nejlepší, kdybychom odešli, *tatus*.“

Otec na ni mrkl, ale matka stále mlčela. „Nejlepší, *stoneczko*?“ Takhle jí otec říkal odjakživa, polsky to znamená *sluníčko*. Eva uvažovala, jestli otec vnímá tu hořkou ironii stejně jako ona. Koneckonců co jiného je slunce než žlutá hvězda?

„Víte, dneska jsem potkala Josepha Pelletiera...“

„Ach, Joseph!“ přerušila ji matka a zakryla si tváře dlaněmi jako poblázněná školačka. „Takový pohledný chlapec. Už tě konečně pozval na schůzku? Odjakživa doufám, že se dáte dohromady.“

„Ne, *mamusia*, nic takového.“ Eva si vyměnila pohled s otcem. Vypadalo to, že najít pro Evu vhodného mladého muže zabírá v matčiných myšlenkách nepatříčně mnoho místa, jako kdyby se právě nenacházeli uprostřed války. „Vlastně mě vyhledal, protože mi chtěl něco prozradit. Slyšel nějaké zvěsti,

že má být v nejbližších dnech shromážděno až dvacet tisíc Židů narozených mimo Francii.“

Evina matka se zamračila. „To je absurdní. Co by proboha dělali s dvaceti tisíci Židy?“

„To jsem mu říkala taky.“ Eva vrhla pohled na otce, který stále ještě nepromluvil. „*Tatus?*“

„Je hrozné něco takového slyšet,“ pravil otec pomalu a rozvážně po dlouhé odmlce. „Řekl bych, že Joseph je typ, který rád přehání.“

„To určitě ne. Je to tak milý mladý muž,“ okamžitě mu oponovala Evina matka.

„Faigo, on Evu jen strašil a kvůli čemu? Aby se mohl naparovat a ukázat jí, že má důležité konexe. Slušný člověk by tohle neměl zapotřebí.“ Otec se otočil zpět k Evě. „*Stoneczko*, nechci zpochybňovat, co říkal Joseph. A souhlasím, že se něco chystá. Ale tenhle měsíc jsem už slyšel nejméně tucet takových zvěstí a tahle je opravdu nehorázná. Dvacet tisíc? To není možné.“

„Ale přesto, *tatus*, co když má pravdu?“

Místo odpovědi vstal od stolu a za okamžik se vrátil s malým tištěným letákem v ruce. Podal ho Evě, která ho rychle přelétla očima. *Přijměte všechna nezbytná opatření... ukryjte se... braňte se policii... snažte se uprchnout.* „Co je to?“ zašeptala a podala list matce.

„Včera nám to někdo strčil pod dveře,“ řekl otec.

„Proč jsi nám to neřekl? Vypadá to jako varování, přesně jak říkal Joseph.“

Pomalou zatřásl hlavou. „Tenhle není první, Evo. Němci nám tu vládnou pomocí strachu a svých zbraní. Kdybychom se přikrčili pokaždé, když se začne šířit nějaká falešná zpráva, znamenalo by to, že vyhráli, nemyslíš? Vzali by nám pocit bezpečí. To nedovolím.“

„Každopádně jsme neudělali nic špatného,“ přidala se Evina matka. „Jsme řádně pracující občané.“

„Nejsem si jist, že to nakonec bude stačit.“ Otec se naklonil a poplácal Evu po ruce, pak pohladil manželku po tváři.

„Ale prozatím jsme v pořádku. Tak pojďme jíst, než nám vystydne polévka.“

Později večer, když matka usnula, našel otec Evu v malé knihovně za halou, kde byly na policích srovnány všechny knihy, které oba s takovou láskou schraňovali. Naučil Evu milovat četbu, což byl jeden z největších darů, jaký mohl jako rodič svému dítěti dát. Otevřel jí tím svět. Většinu večerů si tady spolu za přátelského mlčení četli, ale dnes na to Eva byla příliš rozrušená. Místo toho seděla na pohovce a čmárala si ve skicáři, což byl zvyk pocházející z dětství, kdy z kreslení podob lidí a věcí kolem sebe čerpala klid.

„*Stoneczko*,” oslovil ji tiše.

Vzhlédla s tužkou připravenou nad detailní kresbou pokojového lustru. „Myslela jsem, že už jsi v posteli, *tatus*.“

„Nemohl jsem spát.“ Sedl si vedle ní. „Musím ti něco říct. Kdyby pro mě a matku přišli Němci, chci, abys okamžitě šla za monsieur Goujonem.“

Eva na něj zmateně zírala. „Říkal jsi, že Josephovi nevěříš.“

„Nevěřím. Ale pořád se tu dějí strašné věci. Byl bych blázen, kdybych si myslel, že se nám nemůže nic stát. Ale ty, *stoneczko*, bys měla být v bezpečí. Jsi Francouzka. Když nás seberou, musíš utéct, než se situace ještě zhorší.“

„*Tatus*...“

„Nějak se dostaň do svobodné zóny – a pokud to bude možné, tak do bezpečí ve Švýcarsku. Přechkej tam válku. My se pak pro tebe vrátíme.“

Najednou se cítila jako ochromená smutkem. Do svobodné zóny? Hranice, jež oddělovala polovinu země, kterou nacisté nechali Francouzům, ležela mnoho kilometrů na jih od Paříže. Švýcarsko jí připadalo neskutečně vzdálené. „Proč nemůžeme odejít společně? Hned teď?“

„Protože bychom byli příliš nápadní, Evo. Chci jen, abys byla připravená na okamžik, kdy bys skutečně musela odejít. Budeš potřebovat doklady, na kterých nebude uvedeno, že jsi Židovka. Monsieur Goujon ti pomůže.“

Měla pocit, jako by jí někdo vyrazil dech. „Ty už jsi s ním mluvil?“

„Ano, a taky jsem mu zaplatil, Evo. Všim, co jsem uspořil. Dal mi své slovo. Má všechno, co je zapotřebí k výrobě falešných dokladů. Na to, aby ses dostala z Paříže, ti budou stačit.“

Mrknutím potlačila slzy. „Bez vás nepůjdu, *tatus*.“

Uchopil ji za obě ruce. „Musíš, Evo! Slib mi, že půjdeš, když to bude nutné.“

„Ale...“

„Potřebuji, abys mi dala své slovo. Nepřežil bych, kdybych nevěděl, že uděláš všechno, co budeš moct, abys byla v bezpečí.“

Podívala se otci do očí. „Slibuji. Ale ještě máme čas, ne? Čas na to, abychom vymysleli nějaký jiný plán, jak bychom mohli odejít do svobodné zóny všichni společně?“

„Samozřejmě, *stoneczko*. Samozřejmě.“ Ale uhybal přitom očima. A když se na Evu znovu podíval, spatřila v jeho očích hluboké, temné zoufalství a věděla, že sám svým vlastním slovům nevěří.

O dva dny později bylo krátce po čtvrté hodině ráno, když se ozvalo první zaklepaní na dveře. Eva spala neklidně, ve snu ji strašili zuřiví draci obklopující zakletý zámek, a když se s trhnutím probudila, cítila, jak ji na prsou tlačí strach. *Joseph* měl pravdu. Jsou tady.

Slyšela otce, jak se pomalými, rozvážnými kroky pohybuje bytem. „*Tatus!*“ zvolala, natáhla na sebe župan a vklouzla do obnošených kožených bot, které si už celý rok každý den stavěla vedle postele pro případ, že by musela utíkat. Co ještě

bude potřebovat, jestli si pro ně Němci přišli? Měla by si sbalit tašku? Bude na to mít čas? Proč jen neposlechla Josepha?

„*Tatus*, prosím!“ vykřikla, když otcovy kroky utichly. Chtěla mu říct, aby počkal, aby zastavil čas, aby na jeden krátký okamžik zmrazil minulost, ale nedokázala najít patřičná slova, a tak se místo toho vyřítla z ložnice a vběhla do haly. Přišla právě včas, aby viděla, jak otec otevírá dveře.

Pevně kolem sebe svírala župan a čekala na vyštěknuté rozkazy Němců, kteří určitě čekali před prahem. Ale místo toho uslyšela ženský hlas a když otec ustoupil, viděla na jeho tváři, že se uklidnil. Vzápětí za ním do bytu vešla madame Fontainová, jejich sousedka z druhého konce chodby.

„*Tatus*?“ zeptala se a otec se otočil. „To nebyli Němci?“

„Ne, *stoneczko*.“ Až teď se mu na tváři vyhladily vrásky a Eva podle toho poznala, že měl před chvílí stejný strach jako ona. „Onemocněla matka madame Fontainové. Chtěla se zeptat, jestli bys nemohla pohlídat její dcerky, než matku odvede k doktoru Patenaudovi.“

„Simone a Colette ještě spí, tak by to neměl být problém,“ řekla madame Fontainová, ale nedívala se jim do očí. „Jedné jsou teprve dva, druhé čtyři roky.“

„Ano, já vím, kolik je jim let,“ řekla Eva odměřeně. Zrovna včera je náhodou potkala na dvorku. Naklonila se k nim, aby se s nimi pozdravila, a Colette, starší z dívek, hned začala něco štěbetat o motýlech a o jablíčkách, když se najednou z ničeho nic objevila madame Fontainová a rychle dívky odtáhla. Když zahýbaly za roh, slyšela Eva, jak je kárá a vysvětluje jim, že je nebezpečné stýkat se s Židovkou.

„To je přece samozřejmé, že vám dcerky pohlídáme,“ Evina matka vyšla z ložnice a místo noční košile už měla na sobě jednoduché bavlněné šaty a svetr. „Takhle si přece sousedé pomáhají. Eva půjde se mnou. Že, miláčku?“

„Ano, *mamusia*, samozřejmě.“ Otec dívek byl na frontě, možná už mrtvý, a nikoho jiného neměly.

„Evo, rychle se oblékni.“ Matka se otočila zpět k madame Fontainové. „Jen jděte. Nedělejte si starosti. Vaše holčičky budou v pořádku.“

„Děkuji vám,“ řekla madame Fontainová, stále ještě se sklopenýma očima. „Vrátím se tak rychle, jako jen to půjde.“ Dala jí do ruky klíč a než mohla matka něco dalšího říct, byla pryč.

Eva na sebe rychle hodila šaty, které měla na sobě včera, uhladila si vlasy a přidala se k rodičům. „Přece víte, jak madame Fontainová mluví o Židech, ne?“ neodpustila si poznámku.

„Mluví tak polovina Paříže,“ řekl otec odevzdaně. „Ale kdybychom se jich začali stranit, ztratili bychom v jejich očích cenu, dovolili bychom jim, aby nás vymazali z povrchu zemského. To nesmíme připustit, Evo. Nesmíme.“

„Já vím.“ Povzdechla si a políbila ho. „Jdi zpátky do postele, *tatus*. My to s *mamusiou* zvládneme.“

„Jsi hodná,“ řekl a dal jí pusku na tvář. „Dávej na matku pozor.“ Něžně políbil manželku a když obě ženy vyšly na chodbu, zavřel dveře. Ještě slyšely tiché cvaknutí zámku, když za nimi zamykal.

O dvě hodiny později Colette a Simone ještě spaly ve svých postýlkách, matka v bytě madame Fontainové vedle Evy potichu chrácala a Eva právě usnula, když ji probudilo bušení na chodbě. Slabé světlo ranního úsvitu se prodíralo kolem okrajů zatemňovacích závěsů. Zřejmě se vrátila madame Fontainová se svou matkou.

Eva opatrně vstala z pohovky, aby nevzbudila matku. Přistoupila ke dveřím a podívala se kukátkem. Čekala, že uvidí madame Fontainovou, jak nešikovně zápolí s klíčem. To, co viděla, jí však vyrazilo dech. Celá se roztřásla, ale přinutila se ještě jednou vyhlédnout.

V chodbě o troje dveře dál stáli tři francouzští policisté přímo před jejich bytem. Ozvalo se totéž bušení, jako předtím, na dveře tloukl uniformovaný policista. *Ne, tatus,* neslyšně vykřikla. *Neotevírejte!*

Ale dveře bytu se přesto otevřely a vyšel její otec ve svém nejlepší obleku, se žlutou hvězdou předpisově přišíitou na levé straně saka. Jeden z policistů, který držel v ruce úhlednou složku dokladů, mu něco říkal, ale Eva nedokázala zaslechnout co. Tvrdě se kousla do rtů, až cítila krev, a přitiskla ucho ke dveřím.

„Kde je vaše žena?“ slyšela hrubý hlas policisty. Další odstrčil jejího otce stranou a protlačil se do bytu.

„Moje žena?“ Otcův hlas byl podivně klidný.

„Faiga Traubeová, věk čtyřicet osm let, narozená roku 1894 v Krakově, v Polsku.“ Mužův hlas zněl nervózně samou netrpělivostí.

„Ano, jistě. Není doma. Pečuje o děti nemocné přítelkyně.“

„Kde? Jaká je adresa?“

„To bohužel nevím.“

„A kdy bude zpátky?“

„To také nevím jistě.“

Eva slyšela, jak si policisté mezi sebou něco šeptají. Ten, který předtím vešel do bytu, vyšel ven a zavrtěl hlavou.

„A vaše dcera?“ Znovu promluvil první policista, teď už ostřejším tónem. „Eva Traubeová? Věk dvacet tři let?“

„Je se svou matkou.“ Otcův hlas byl najednou ledově chladný. „Dcera se narodila tady ve Francii. Nemáte důvod ji obtěžovat.“

„Ale máme ji na seznamu.“

„V tom případě musí být chyba ve vašem seznamu.“

„My nikdy neděláme chyby.“

„Vy si myslíte, že tohle všechno je v pořádku?“ odsekl otec zvýšeným hlasem a Eva uslyšela tlumený úder a hlasité zalapání po dechu. Odvážila se znovu vyhlédnout kukátkem a viděla,

že si otec drží nos. Jeden z policistů ho zřejmě udeřil. Eva zařala pěsti a když znovu přitiskla ucho ke dveřím, zalily se jí oči slzami.

„Už máme té vaší drzosti dost. Půjдете s námi, nebo jestli je vám to milejší, s radostí vás zastřelíme rovnou tady. O jednoho Žida do vlaku míň, mně je to jedno.“

Eva silou vůle potlačila výkřik.

„Jen mě nechte, abych si sbalil tašku,“ požádal otec.

„Nedělejte si starosti, však my se pro vaše cennosti vrátíme.“

Když otec neodpověděl, podívala se Eva znovu kukátkem právě včas, aby viděla, jak otec za sebou zavírá dveře. Ještě jednou se ohlédl ke dveřím bytu Fontainových. Věděl, že ho odtud pozoruje? Že všechno slyšela?

Ale na tom nezáleželo. Otec byl pryč, než stačila mrknout okem, a o minutu později se s definitivním třísknutím zabouchly vchodové dveře domu. Eva běžela k oknu, roztáhla zatemňovací závěsy a upřeně zírala dolů na ulici ucpanou černými policejními auty a houfem mužů v uniformách, kteří odváděli muže, ženy i děti – někteří se zmateně nebo rozzlobeně rozhlíželi, jiní plakali – pryč z jejich domovů. Eva poznala rodinu Bibrowských – matku Anu, otce Maxe a jejich děti, vlastně ještě batolata, Henriho a Alinu – a také Krosbergovy, starší manžele odnaproti, kteří jí pokaždé zamávali, když ráno odcházela na univerzitu.

Eva s rukou na ústech tlumila vzlykot, když musela pozorovat, jak otce postrkují směrem k nákladnímu autu, z něhož se vynořila ruka a vtáhla ho dovnitř. Těsně předtím, než zmizel, pohlédl ještě jednou na jejich dům a Eva přitiskla dlaň na chladné okenní sklo. Otec pokýval hlavou a Eva byla přesvědčená, že ji viděl a věděl, že její tichý pozdrav je pro něj příslibem, že se postará o matku, dokud se nevrátí.

„Evo?“ Matčin hlas v temné místnosti zněl zastřeně a vyčerpáně. „Co to, proboha, děláš?“

Eva sledovala odjíždějící vozy a až pak se otočila k matce. „Otce odvázejí pryč,“ zašeptala. „Policie...“ Větu nedokázala dokončit.

„Cože?“ Matka vyskočila z pohovky a vrhla se ke dveřím. „Kam? Musíme jít za ním! Proč jsi mě nezbudila, Evo?“ Ruce se jí třásly, marně se pokoušela otočit klikou. Eva ji ještě včas stačila zachytit, než se se vzlykotem zhroutila k zemi. „Proč, Evo? Proč jsi jim v tom nezabránila? Cos to udělala?“

Evy se zmocnil pocit viny. „*Mamusia*,“ řekla tiše matce lkaající v její náruči. „Přišli si sem i pro tebe. A pro mě.“

„To není možné. Jsi přece Francouzka.“

„Jsem Židovka. Nic jiného je nezajímá.“

V tom okamžiku se ozval křik z dětského pokoje. „*Maman?* Kde jsi, *maman?*“ Vyděšený hlas patřil starší holčičce, Colette.

Matka se ztrápeně podívala na Evu. „Musíme jít za ním,“ šeptala. Popadla Evu za ruku a držela ji jako ve svěráku. „Musíme ho zachránit.“

„Ještě ne,“ odpověděla Eva rozhodně, když Colette znovu začala volat svoji matku. „Nejdříve musíme vymyslet, jak zachránit sebe.“

3

O hodinu později se začalo rozednívat a nastal chaos. Ulice pod okny Fontainových se zaplnila lidmi, ale nikdo nevydal ani hlásek. Sousedé se s šepotem tlačili jeden k druhému, nikdo však na sobě neměl žlutou hvězdu. Židé z okrsku Marais během noci zmizeli.

„Musíme jít hledat tvého otce,“ opakovala Evina matka kývající se na pohovce

Obě malé dívky seděly ještě v nočních košilkách na zemi a zíraly na ni s rozšířenýma očima. Nakonec se Eva zhluboka nadechla, otočila se od okna, přešla na druhý konec pokoje a klekla si mezi ně. Jednou paží obejmula Colette a druhou Simone. „My nikam neodejdeme,“ ujistila je s předstíraným optimismem v hlase a pevně jim tiskla ramínka. „Dokud se nevrátí madame Fontainová, neodejdeme.“

„A kdy se *maman* vrátí?“ fňukala Colette. Bylo jasné, že vnímá strach vznášející se v místnosti, přestože jej nechápala.

„Brzy, drahoušku,“ pokusila se Eva o úsměv. „Nemusíš mít strach.“

„Tak proč se madame Traubeová tolik bojí?“

Eva pohlédla na matku, která byla bledá jako stěna. „Ona se nebojí,“ odpověděla rázným tónem, aby upoutala matčinu pozornost. Matka se na ni nepřítomně podívala. „Prostě se necítí dobře,“ dodala. „Že je to tak, *mamusia*?“ Ani teď její matka nereagovala.

Colette na okamžik zachytila Evin pohled a napětí v její tváři povolilo. „Mám pro ni něco najít, aby jí bylo lépe?“

„Myslím, že to je výborný nápad, Colette. A můžeš s sebou vzít taky Simone.“

Colette rozvážně přikývla, vzala sestru za ruku a vedla ji do jejich společné ložnice.

Jen co dívky odešly, otočila se Eva k matce. „Musíš se dát dohromady.“

„Ale tvůj otec...“

„Je pryč,“ řekla Eva stroze, ale hlas se jí přitom třásl. Strach si vždycky najde způsob, jak se projevit. „Vymyslíme plán, jak zařídit, aby ho propustili, to slíbují. Ale kdyby nás zavřeli, nemohly bychom udělat nic.“

„Ale...“

„Prosím. Já si musím rozmyslet, jak...“

„Madame Traubeová?“ přerušila Colette jejich tlumený rozhovor. Když se otočily, uviděly ji stát ve dveřích s papírovou korunkou na hlavě a s malou stříbrnou tiárou v ruce. „Když jsem smutná, tak se ráda převlékám. Jestli chcete, můžete být princezna a já budu královna.“

„Převlékáš?“ Evina matka se tvářila zmateně.

„To je taková hra, kdy děláte, že jste někdo, kým nejste.“

Colette se zamračila. „Vy nevíte, co to jsou převleky, madame Traubeová?“

Matka neodpověděla, ale Eva měla pocit, jako by se jí v hlavě rozsvítila žárovka. „Ano, ovšem,“ zamumlala a najednou se jí zrychlil tep. Vzpomněla si na to, co otec říkal o monsieur Goujonovi. Vždyť otcův šéf za to, že jí pomůže, dostal předem zapláceno. Měl by tedy pomoci také její matce. Ona a matka by se prostě musely stát jinými lidmi, alespoň na papíře – převlékání, v němž jde o všechno.

„Mademoiselle Traubeová? Nechcete si taky hrát?“

Eva si klekla vedle holčičky. „Ne, Colette, ale právě jsi mě přivedla na úžasnou myšlenku. Dej pozor na madame Traubeovou, ano?“ Otočila se k matce a dodala: „Kdyby se vrátila madame Fontainová, *mamusia*, zůstaň tady u ní v bytě a rozhodně nikam neodcházej. Přijdu zpátky, jak nejdřív budu moci.“

„Ale kam jdeš?“

„Najít někoho, kdo nám pomůže.“

Eva ve tmě šátrala po bytě a byla vděčná za to, že kolem rolet pronikají proužky denního světla, které stačily na to, aby viděla alespoň obrysy nábytku. Zнала ty místnosti natolik dobře, že by za normálních okolností pravděpodobně trefila i v naprosté tmě, ale teď se jí točila hlava a nemohla se na sebe spolehnout. A také se nemohla spolehnout na to, že by ji nevyzradili sousedé, kdyby ji slyšeli pohybovat se v místnostech, které správně měly být prázdné.

Udal snad někdo z nich její rodinu? Dávalo smysl, že jména jejích rodičů, kteří oba emigrovali z Polska, když jim bylo něco málo přes dvacet, jsou na seznamu těch, co mají být odvezeni do pracovních táborů – vždyť Josephovo varování se týkalo právě Židů narozených mimo Francii. Ale jak se na seznam dostalo její jméno? Přidal je tam někdo, kdo si přál, aby také zmizela

a uvolnil se tak jejich byt? Bydlela tu s rodiči více než dvacet let a jejich byt byl bezesporu jeden z nejhezčích v celé budově, dvakrát tak větší než většina ostatních. Mohlo se stát, že závist a chamtivost udělaly z některého souseda zrádce?

Eva tu pochmurnou myšlenku ihned zavrhla. Nebyl čas na to, aby propadala nenávisti. Její jedinou starostí nyní bylo dostat matku bezpečně z Paříže. Po těch raziích samozřejmě nemohly chodit po ulici se žlutou hvězdou na oblečení, ale nenosit ji by bylo ještě nebezpečnější. Jakmile by se odvážily vyjít ven, riskovaly by, že potkají francouzského policistu nebo německého vojáka. A kdyby musely ukázat doklady, okamžitě by je zatkli za to, že nechaly doma hvězdy. Ne, musel se z nich stát někdo úplně jiný. Klíč k řešení se nacházel v psacích strojích, které tiše a nečinně stály seřazeny v jejich obývacím pokoji.

Jeden z psacích strojů odnese zpátky monsieur Goujonovi, aby měla záminku, proč jít na prefekturu. Otec říkal, že jeho šéf mu slíbil, že pro ni vyrobí falešné doklady. Bude ho muset přesvědčit, aby vyrobil doklady také pro matku. Byla to jejich jediná naděje.

Tiše vešla do ložnice rodičů, ze skříně vytáhla troje nejlepší matčiny šaty, několik halenek a sukni, rezervní boty a teplý kabát, přestože byl červenec a venku bylo letní parno. Ale kdoví jak dlouho budou pryč. Všechno pečlivě složila do velké odřené tašky.

U sebe v ložnici do ní přidala troje šaty, jedny kalhoty, sukni, několik halenek a jedny vysoké boty a popadla svou *carte d'identité* velkými písmeny označenou slovem *JUIVE*. Matčin průkaz byl ještě nápadnější, jelikož ji výslovně identifikoval jako v cizině narozenou Židovku se zákazem pohybu.

Zatáhla zip u tašky a vrátila se do obývacího pokoje, kde uložila jeden z psacích strojů do kufříku a pod něj schovala svoji a matčinu platnou legitimaci. Monsieur Goujon je nejspíš bude potřebovat, až pro ně bude vyrábět ty falešné.

Prozatím nechala připravenou tašku v bytě, vzala do ruky kufřík s psacím strojem a se sklopenou hlavou vyšla na schodiště. Vycházet ven bez žluté hvězdy bylo riskantní, ale spoléhala na to, že policisté budou zaměstnaní zatýkáním ostatních Židů, než aby si jí všimli, obzvláště když se bude tvářit dostatečně sebejistě. Proč by si vůbec měl někdo myslet, že žena s psacím strojem v ruce, která s úsměvem na rtech míří do centra Paříže, je Židovka?

Trvalo jí dvacet minut, než záměrně volným krokem došla k vysoké budově *préfecture de police*, městskému policejnímu ředitelství, na *Île de la Cité* na druhém břehu Seiny. Její otec tam pracoval, než se začaly naplňovat první protižidovské statuty, a pravděpodobně odtud byly také organizovány včerejší noční razie. Kráčela přímo do jámy lvové, ale nic jiného jí nezbyvalo.

Zvedla hlavu a ohlédla se na dvojici věží chrámu Notre-Dame tyčící se za ní do výšky. Když odhodlaně otevřela dveře prefektury a vešla dovnitř, musela myslet na to, jak policisté, kteří tu denně odvázejí Židy jako by to byl včerejší odpad, dokážou provádět tak strašné věci ve stínu Božího chrámu.

„Mademoiselle?“ vyděsil ji hlas z levé strany, když se za ní s bouchnutím zavřely dveře. Otočila se a ztěžka polkla, když si uvědomila, že tam stojí německý voják a civí na ni.

„*Oui, monsieur?*“ Celá se roztrásla.

Ale voják se netvářil nijak podezřívavě, jen vypadal vyčerpaně. „Kam jdete?“ promluvil s výrazným německým přízvukem. Když váhala, prohlédl si ji od hlavy k patě a pohledem se zastavil na jejích nadrech. Když se očima vrátil k jejímu obličejí, rázem jí bylo jasné, jak si má počínat.

Zhluboka se nadechla, vyslala k němu svůj nejsvědňší úsměv a zamrkala. „Ani jsem si neuvědomila, jak jsou zblízka vaše uniformy s těmi nažehlenými puky slušivé.“ Voják se začervenel a tak rychle dodala, „víte, nesu sem tenhle psací

stroj místo otce. On ty stroje opravuje, ale je nemocný. Řekli mi, že ho dneska budou potřebovat.“

Zatajila dech, zatímco si ji Němec, jemuž nemohlo být víc než osmnáct nebo devatenáct, zkoumavě prohlížel. „Za kým jdete?“

„Za monsieur Goujonem, druhé patro.“

„Víte, kde je jeho kancelář?“

„Ale ano, už jsem tu byla mnohokrát.“ Byla to pravda. Když byla mladší, dlouho předtím, než přišli Němci, ráda doprovázela otce do práce, když zrovna neměla školu. Fascinovala ji tam všechna ta razítka, pera a svorky do sešíváček. Otec jí často dal pár listů papíru a tužku, aby ji zaměstnal, zatím co se zabýval psacími stroji. Ráda kreslila a byla v tom tak dobrá, že monsieur Goujon říkal jejímu otci, že by měla pomýšlet na uměleckou dráhu. Ale kreslení pro ni nikdy nebylo stejně velkou vášní, jakou pro ni byla slova. Říkala otci, že jen to, že je někdo v něčem dobrý, neznamená, že tím musí strávit celý život. Otec se jen pousmál a připomenul jí, jaké má štěstí, že má takový talent. *Jednoho dne, říkával, se naučíš si tohoto daru od Boha vážit.*

„Můžete jít,“ řekl mladý Němec, jemuž únavou klesala hlava.

Eva se vydala ke schodišti. „*Merci!*“ ještě zavolala přes rameno.

Vystoupala po schodech do druhého patra a když bez klepání otevřela dveře do kanceláře monsieur Goujona, ještě jí tlouklo srdce. Monsieur Goujon seděl za stolem v kanceláři sám a když zvedl zrak, překvapením se mu pod huňatým šedým obočím rozšířily oči. Eva za sebou rychle zavřela dveře.

„Eva Traubeová?“ zeptal se a zamrkal, jako kdyby uviděl přízrak. Od té doby, co ho viděla naposledy, mu vlasy ještě víc zešedivěly a vypadal o deset let starší než její otec. Přitom věděla, že jsou přibližně stejného věku. Měl nápadné kruhy pod

očima a povislé tváře, jako kdyby svalům v jeho obličejí chyběla energie. „Bože, už celá léta jsem tě neviděl.“

„Monsieur Goujone, promiňte, že jsem sem tak vpadla.“

Vstal a obejmul ji. „Slyšel jsem o raziích a myslel jsem, že...“

„Zadrželi otce,“ pevným hlasem ho přerušila. „Matka a já jsme na jejich seznamu byly také, ale naštěstí jsme nebyly doma.“

Monsieur Goujon o krok ustoupil a z tváře se mu vytratila všechna barva. „Panebože!“

„Nemáme moc času, monsieur. Prosím vás, potřebuji vaši pomoc. Otec mi říkal, že se s vámi dohodl, že mi vyrobíte falešné doklady. Musíme s matkou co nejdříve zmizet z Paříže.“

Nejdřív mu zrak padl na kufřík s psacím strojem v Evině ruce a poté na dveře za ní, ale pak s pevně staženými rty namířil zrak přímo na Evu. „Co teď mám, proboha, dělat? Slíbil jsem pouze, že pomůžu tobě, ale o tvé matce nepadlo ani slovo.“

„Přece ji tady nemůžu nechat. To neudělám.“

„Tvoje matka mluví s přízvukem, Evo, a upřímně řečeno, je na ní vidět, že je Židovka. Bylo by to moc riskantní. Určitě by ji chytili. A pak, kdyby mě udala...“

„Znamená to snad, že nám odmítáte pomoci?“ Evin strach se změnil v rozhořčení. „Můj otec pro vás celá léta pracoval, že je to tak? Vždycky jste se na něj mohl spolehnout.“

Monsieur Goujon se zamračil a chvíli to vypadalo, že se snad rozpláče. „Evo, já bych ti rád pomohl, ale kdyby mě chytili při falšování dokladů, zvláště pro Židovku narozenou v Polsku...“

„Zavřeli by vás a možná i popravili, já vím.“ Eva přistoupila o krok blíž a ztišila hlas. „Monsieur Goujone, já vím, o co vás žádám. Ale naše jediná šance je utéct do svobodné zóny. Musela bych pak vymyslet, jak se vrátit pro otce.“

„Já to, o co mě žádáš, nemůžu udělat.“ Odvrátil pohled. „Mám ženu a dítě, na které musím myslet, a...“

„Můj otec vám důvěřoval. Dal vám všechny naše poslední peníze.“

Goujon se zhluboka nadechl, ale nic neřekl.

„Prosím, monsieur.“ Čekala, dokud se na ni znovu nepodíval. „Moc vás prosím.“

Nakonec vzdychl. „Dám ti nějaké bianco občanské průkazy, Evo, a bianco cestovní doklady. Víc udělat nemůžu. Vzpomínám si, že jsi vždycky uměla dobře kreslit.“

„Vy snad chcete, abych ty falešné doklady vyrobila já?“ Vyplnit v příslušných kolonkách osobní údaje – jméno, místo narození, datum narození –, to by bylo docela snadné, ale jak má napodobit to ostatní? „Ale vy jste to mému otci slíbil, monsieur Goujone!“

Nevšimal si jejích námitek a mluvil dál tak tiše, že ho téměř nebylo slyšet. „Najdu ti kaligrafická pera v barvách razítek. Někáká bych ještě měl mít v zásobě. Ale tady nemůžeš zůstat. Kdyby někdo zjistil, co jsi tu dělala, všechno popřu. Řeknu, že jsi ty formuláře ukradla.“

„Ale...“ chtěla něco namítnout, ale Goujon už kolem ní proklouzl ven. Zůstala tam stát, těžce dýchala a zvažovala své možnosti. Měla by naléhat, žadonit o pomoc? To, co jí právě navrhoval, ještě nikdy sama nezkoušela.

Po několika minutách se objevil a držel v ruce několik prázdných formulářů. „Tady máš. To by mělo stačit. Jako vodítko použij vaše skutečné doklady a na nové průkazy zkus rozstříhat nějaké staré fotografie, protože ty v těch pravých jsou asi nesmazatelně červeně orazítkované. Přidal jsem tam také prošlé cestovní povolení, abys viděla, jak má vypadat. Budete je s matkou potřebovat pro přechod do svobodné zóny. Pro tvou matku jsem tam dal také bianco naturalizační osvědčení kvůli jejímu přízvuku a pro tebe bianco rodný list. To všechno snadno vyplníš.“

„Ale já nevím jak...“

„Zastrčíme to všechno pod psací stroj,“ pokračoval přes její námítky, popadl od ní kufrík a na psacím stole ho otevřel. Opa-

trně vyndal stroj, na dno kufříku položil obálku s formuláři, přidal sešivačku, vrátil tam psací stroj, kufřík znovu zaklapl a podal ho Evě. „Vyjdi ven a tvař se jakoby nic. Strážte tě nezastaví. A když ano, prostě se tvař dotčeně. Většina vojáků tady jsou mladí kluci, co jen předstírají, že jsou drsní.“

Pravou rukou pevně sevřela madlo kufříku. „Monsieur Goujone, já přece nejsem padělatelka. Tohle všechno je absurdní!“

„Víc pro tebe udělat nemůžu. Vzpomeň si, co ti říkal otec. Že jsi své umělecké nadání dostala jako dar od Boha. Tak teď máš příležitost ho využít.“

V hlavě jí vířily tisíce otázek, ale dokázala pouze vyhrknout: „Ale... kam půjdeme?“

Dlouze se na ni mlčky zadíval. Pak řekl: „Od bratrance své ženy jsem slyšel o městě Aurignon, nějakých osmdesát kilometrů na jih od Vichy. Říká se, že tam ukrývají děti a pomáhají jim dostat se do Švýcarska. Třeba by vám také pomohli.“

„Aurignon?“ Nikdy o něm neslyšela. „A je to blízko Vichy?“ Tohle lázeňské město se stalo synonymem loutkové vlády premiéra Philippa Pétaina a určitě se to tam hemží nacisty.

„Aurignon je městečko schované v horách na úpatí vyhaslých sopek a není na něm nic strategického. Němci nemají důvod se o ně zajímat a díky tomu se ideálně hodí jako úkryt. Teď už běž, Evo, a neohlížej se zpět. Spánembohem. Udělal jsem všechno, co jsem mohl.“ Otočil se tak rychle, že Eva začala uvažovat, jestli si ten rozhovor jenom nepředstavovala.

„*Merci*, monsieur Goujone.“ Vyšla z kanceláře, ale když se strnulým úsměvem ve tváři sestupovala dolů po schodech, měla stále všechny svaly v těle napjaté. Mladý německý oficír dosud stál na svém místě a když ho mýjela, lehce přivřel oči.

„Myslel jsem, že jste ten psací stroj měla nechat tady,“ řekl a stoupl si před ni.

„Tohle je jiný, taky potřebuje opravit,“ odvětila bez zaváhání a zamrkala na něj. „Opravdu už musím jít.“

„Proč tolik spěcháte?“ Pohled opět nestoudně upíral na její ňadra, jako kdyby byla jeho majetkem, něčím, na co má vlastnické právo.

Přinutila se zůstat klidná a zeširoka se usmála. „To víte, moc práce! To bude tím, že prefektura má co dělat kvůli včejšímu zatýkání.“

Němec přikývl, ale ještě se mračil. „Však si to taky zasloužili.“

Najednou se jí udělalo mdlo. „Pardon?“

„Židé. Víím, že zatýkání v některých případech vypadalo drsně, ale ti lidé jsou nebezpeční.“

„No,“ opáčila Eva už na odchodu, „co se mě týče, doufám, že všechna ta sebranka, co zamořuje naše úžasné město, už brzo dostane, co si zaslouží.“

Němec horlivě přikyvoval. „Správně, mademoiselle. Poslyšte, kdybyste měla zájem, je nás tady pár, co se skoro každý den v pět hodin scházíme v kavárně *Le Petit Point* v Latinské čtvrti. Mohl bych vás pozvat na drink...“

„To je od vás milé! Možná že se k vám přidám.“

Zářivě se na ni usmál. „To by bylo skvělé.“

Na rozloučenou mu zamávala s úsměvem, který ani nemusela předstírat, protože věděla, že v době, kdy Němec usedne k první sklenici piva, bude ona i s matkou při troše štěstí sedět ve vlaku cestou na jih.

4

O dvacet minut později Eva znovu odemkla dveře jejich bytu a vešla dovnitř. Bude si muset pospíšet, než tam přijde slídit některý ze sousedů.

Na příborníku stálo několik zarámovaných fotografií – rodiče před třemi lety při oslavě jejich pětadvacátého výročí svatby, rozesmátý otec se dvěma kufříkovými psacími stroji, matka na dovolené v Cabourgu někdy ke konci třicátých let. Byla tam také jedna s Evou na téže dovolené na Côte Fleurie a pak fotografie z její promoce na lyceu o čtyři roky dříve. Všechny je vyndala z rámečků.

V obývacím pokoji našla vedle jednoho z psacích strojů nůžky a odnesla si je do kuchyně. U platného matčina občanského průkazu změnila správnou velikost a ze snímku z výročí rodičů vystříhla matčinu podobiznu. Z dalších snímků vystříhla otce a sebe. Občanské průkazy a šest identifikač-